

Päätät

Päätät ovat ihmisen hiuspohjassa eläviä siivettäviä hyönteisiä. Ne ovat harmahtavia ja litteitä, 2–3 millimetrin pituisia, tuskin silmällä nähtäviä. Tain munat eli saivareet ovat 1 millimetriä pitkiä ja mannarynimäisiä. Ne kiinnittyvät tiukasti hiuksiin ja niitä löytyy erityisesti niskasta ja korvien takaa. Niitä voi joskus nähdä infektion saaneen ihmisen silmäripsissä ja kulmakarvoissa. Lapsilla vartalolla voi olla hentoja sinervia laikkuja ("maculae coerulae").

Täit imevät verta ihmisen päänahasta. Puremajäljet ovat pistemäisiä ja ne punoittavat selvästi. Aikuinen täi ei elä ilman veriravintoa muutamaa päivää kauemmin. Pureman aiheuttama hiuspohjan kutina on pääasiallinen oire täitartunnasta. Täitartunta voi myös olla oireeton.

Täiden aiheuttamia epidemioita todetaan päiväkodeissa ja kouluissa. Täitartuntaan tarvitaan pitkäaikainen kosketus yleensä päähineiden tai lasten leikkien välityksellä. Ne voivat tarttua myös kampojen, harjojen, hiuslenkkien, takkien ja pyyhkeiden välityksellä.

Diagnoosi

Päätät löytyvät kampaamalla hiuksia esimerkiksi valkoisen paperin päällä, jolloin irtoavat täit ja saivareet on helpompi havaita. Myös saivareiden näkeminen lähellä päänahkaa riittää päätäidiagnoosiin.

Hoito

Täitartunta vaatii aina hoitoa. Täit hoidetaan täishampoilla (permetriini tai malationi). Sen lisäksi saivareet poistetaan tiheällä täikammalla. Kampausta jatketaan hoidon jälkeen joka tai joka toinen päivä kahden viikon ajan. Kampa pestään käytön jälkeen kuumalla vedellä (katso kohta Muu hoito).

Permetriinishampoo (Nix®) sopii yli puolivuotiaiden lasten hoitoon. On huolehdittava että shampookäsittely ulottuu hiuspohjaan saakka. Tavallisesti yksi hoitokäsittely riittää. Joskus yksittäiset munat voivat säilyä hengissä ja uusia täitä kuoriutua. Nämä kuolevat normaalisti muutamien päivien sisällä. Joskus eläviä täitä löytyy 8–12 tunnin kuluttua hoidosta, mutta jos ne liikkuvat huonommin kuin ennen hoitoa, uusintahoitoa ei tarvita. Hiusten kampaamista tiheällä kammalla tulee jatkaa kahden viikon ajan hoidon jälkeen, jotta mahdolliset juuri kuoriutuneet täit saataisiin poistettua. Shampooon vaikutus säilyy 14 päivän ajan. Tänä aikana hiukset voidaan pestä normaaliin tapaan. Permetriinin erittymisestä äidinmaitoon ei ole tietoa. Äidin hoitotarve ja imetyksen edut tulisi punnita lapselle mahdollisia aiheutuvia riskejä vastaan. Imetys tulisi tilapäisesti keskeyttää Nix-käsittelyn ajaksi. Täit ovat paikoin kehittäneet permetriiniresistenssiä.

Jos täitä havaitaan yhdellä perheen jäsenellä, on hyvä käsitellä myös koko muu perhe täishampoolla samalla kertaa. Mahdollinen uusintahoitto tehdään kuitenkin vain niille kelta alun perinkin löytyi täitä.

Kouluun ja tarhaan voi mennä seuraavana päivänä hoidon aloittamisen jälkeen.

Vaikeissa tapauksissa voidaan käyttää suun kautta annettua **ivermektiiniä** (Stomectol® 3 mg). Annos on 400 mikrogrammaa ivermektiiniä/kg annettuna kahdesti, väli 7 vuorokautta. Lääke on erityisluvallinen reseptivalmiste.

Muu hoito

Kammat ja hiusharjat upotetaan kuumaan, vähintään 60 asteiseen veteen 5–10 minuutin ajaksi tai käsitellään täishampoolla. Päähineet ja vuodevaatteet pestään 60 asteisessa vedessä pyykinpesuaineella. Pesua kestävämmät vaatteet ja esineet suljetaan muovipussiin kahdeksi viikoksi. Vaatteiden säilytys saunassa yli 80 asteessa kaksi tuntia tai pakastimessa (miinus 20 astetta) yön yli riittää tappamaan täit. Täit myös kuolevat muutamassa päivässä (1–3 vuorokautta) ilman ihmiskontaktia, joten mahdolliset ylimääräiset tavarat voi lukita kaappiin.

Ei-lääkkeellisistä hoidoista voi myös olla hyötyä. Silikonipohjaista dimetikonisuihketta (Hedrin®) voi käyttää täiden kiinnittymisen ennaltaehkäisyyn. Silikoniyhdisteet sopivat kaikenikäisille ja myös raskauden ja imetyksen aikana. Paranix®-shampoon tai -suihkeen teho perustuu täiden tukahduttamiseen.

Tartuntojen estäminen

Täitartunnasta on hyvä ilmoittaa kouluun ja lapsen päivähoitoon, koska tapauksia voi olla myös muissa perheissä. Tapausten varhainen toteaminen on epidemioiden estämisessä tärkeää. Kaikkien perheiden tulee osallistua täiden varhaiseen toteamiseen omassa perheessään, näiden tapausten hoitamiseen ja ilmoittamiseen.

Pipot ja kaulaliinat pidetään oman takin hihassa. On vältettävä leikkien ja muiden aktiviteettien aikana pääkontaktia. Myös hattujen, pipojen, kaulahuivien, takkien, hiuslenkkien, pyyhkeiden ja hiusharjojen yhteiskäyttöä on vältettävä. Tekstiilit (vuodevaatteet, tynnyt, sohva, pehmolelut), joiden kanssa täitartunnan saanut on ollut kontaktissa, voivat olla infektiivisiä noin kahden vuorokauden ajan.

Epidemiatapauksista on hyvä ilmoittaa myös terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle terveydenhoitajalle.

Infektioidentorjuntayksikkö puhelin 02 313 2431